

УДК 373.3.015.31:159.955

DOI 10.31654/2663-4902-2026-PP-3-36-45

Самойленко О. В.

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту

Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

samoilenko.ov@ndu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-2622-3064>

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НАВЧАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті розглянуто управління якістю навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі в початковій школі. Обґрунтовано необхідність урахування під час внутрішнього оцінювання не лише результатів навчання учнів, а й особливостей його організації, професійної діяльності педагогів та характеристик освітнього середовища. Розкрито можливості використання педагогічного спостереження, практичних і ситуаційних завдань, аналізу освітнього середовища та зворотного зв'язку від учнів і батьків як джерел інформації про якість навчання. Запропоновано теоретично обґрунтовану систему орієнтовних критеріїв і показників оцінювання, визначено відповідні методи та джерела отримання інформації. З'ясовано роль керівника закладу освіти в організації внутрішнього оцінювання та використанні його результатів для методичної підтримки педагогів, удосконалення умов навчання і прийняття управлінських рішень.

***Ключові слова:** управління якістю навчання, соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь, початкова школа, внутрішня система забезпечення якості освіти, внутрішнє оцінювання якості, результати навчання, педагогічне спостереження, безпечне освітнє середовище.*

Постановка проблеми. Питання якості освіти впродовж останніх років посідає одне з центральних місць у реформуванні загальної середньої освіти в Україні. Зміна підходів до визначення результатів навчання, посилення автономії закладів освіти, запровадження внутрішніх систем забезпечення якості зумовлюють зміни у змісті управлінської діяльності керівника закладу освіти. Якщо раніше функція контролю значною мірою була зорієнтована на виконання навчальних планів, ведення документації, стан викладання окремих предметів і показники навчальних досягнень, то в сучасних умовах цих даних недостатньо для висновку про якість освітньої діяльності закладу [13]. На рівні початкової освіти недостатність традиційних підходів до оцінювання якості виявляється особливо помітно. Державний стандарт початкової освіти визначає результати навчання, що виходять за межі відтворення навчальної інформації. Йдеться про здоров'я і життя дитини, її особистий, родинний та соціальний добробут, формування культури здорового і сталого способу життя, а також здатність користуватися набутими знаннями, приймати рішення, співпрацювати, дбати про власну безпеку, розуміти наслідки своїх дій [3]. Відповідно змінюється і предмет управлінської уваги. Керівнику закладу освіти для управління якістю недостатньо інформації щодо виконання вимог освітньої програми і результатів діагностувальних робіт. Не менш важливими є організація самого освітнього процесу та створення безпечного, психологічно комфортного освітнього середовища. Ця проблема особливо помітна під час навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі в початковій школі. Значна частина результатів навчання пов'язана з повсякденною поведінкою і добробутом дитини [2]. Учень може правильно відповісти на запитання про правила безпеки, але не вміти застосувати їх у реальній ситуації; назвати складові здорового способу життя, але не розуміти зв'язку між власними звичками і самопочуттям; знати правила спілкування, проте мати труднощі у взаємодії з однокласниками. Тому оцінювання якості навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі лише за результатами письмових робіт або аналізом навчальної документації дає неповну інформацію.

Створення значної частини організаційно-педагогічних умов, необхідних для досягнення визначених результатів, належить до сфери управлінської діяльності керівництва закладу освіти. Організація безпечного освітнього середовища, методичний супровід, професійний розвиток учителів, партнерська взаємодія учасників освітнього процесу, планування внутрішнього моніторингу та контроль є складовими управління закладом. Отже, якість навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі визначається не лише методичною діяльністю вчителя, а й умовами, створеними на рівні закладу освіти. Важливим механізмом їх оцінювання та вдосконалення є внутрішня система забезпечення якості освіти [11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема якості освіти та управління нею має значне теоретичне підґрунтя у вітчизняній педагогічній науці. Вагоме значення мають дослідження Г. Єльнікової [5], Є. Лодатко [7], О. Локшиної [8], Л. Березівської, С. Калашнікової, Т. Лукіної, Н. Нічкало, О. Топузова [9], О. Воробйова, В. Лугового, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, В. Ткаченко [14], О. Савченко [16] та ін. У працях науковців розкрито сутність забезпечення якості освіти, визначено чинники, що впливають на її стан, охарактеризовано сучасні підходи до оцінювання якості освіти на національному та міжнародному рівнях, а також значення моніторингу в управлінській діяльності.

Теоретично значущим для нашого дослідження є підхід Г. Єльнікової, у якому управління якістю пов'язується з адаптивним управлінням освітніми системами, отриманням інформації про їхній стан та коригуванням діяльності відповідно до визначених цілей [5]. Інформаційний аспект управління якістю розкрито у працях Т. Лукіної, яка акцентує на ролі моніторингу та достовірності даних, що використовуються для прийняття управлінських рішень [9, с. 1042-1043]. Для визначення результативного складника якості важливими є дослідження О. Локшиної щодо компетентнісного підходу, освітніх стандартів та оцінювання результатів навчання [8]. Розвитку систем забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті стійкого розвитку присвячено дослідження О. Воробйова, В. Лугового, Ж. Таланової та ін. [14].

Окремий напрям наукових досліджень становлять питання якості початкової освіти. Дослідження Є. Лодатко присвячено соціокультурному характеру освітньої діяльності та чинникам, що впливають на ставлення суспільства до початкової освіти та проблем її якості [7]. У праці О. Савченко виокремлено і проаналізовано зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на якість сучасної початкової освіти, та основні чинники її підвищення: доступність й обов'язковість освіти, використання досягнень дошкільної освіти, створення безпечного освітнього середовища, якість змісту, особистісно орієнтований підхід, формування ключових компетентностей, технологічність методичного супроводу. Особливе місце науковиця відводить моніторингу як інструменту управління якістю початкової освіти та самостійній ланці управлінської діяльності. Його ефективність пов'язується із системним підходом, що поєднує різні види контролю й оцінювання, упорядковує об'єкти, процедури та інформацію, передбачає визначення видів, форм, критеріїв обробки даних і способів їх подальшого використання для впливу на якість початкової освіти на різних рівнях управління [16, с. 11].

Здоров'язбережувальна проблематика представлена дослідженнями, у яких розглядаються формування культури здоров'я школярів, здоров'язбережувальні технології, створення безпечного освітнього середовища та підготовка педагогів до відповідної діяльності. Водночас управлінський і методичний напрями в науковій літературі переважно представлені окремо. Дослідники управління якістю зосереджуються на функціонуванні закладу освіти, моніторингу, самооцінюванні та управлінських процедурах, тоді як дослідники початкової освіти докладніше аналізують зміст, методи й технології навчання (Г. Бухар [1], О. Ващенко, Л. Романенко, Н. Макаренко [2], Л. Стахів, С. Волошин [10], М. Крива, Ю. Лозинська [6], Д. Прима, Р. Рославець, С. Орлова [15], О. Самойленко [17] та ін.). Тому недостатньо дослідженим залишається питання управління якістю навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі в початковій школі, зокрема теоретичного обґрунтування критеріїв і показників її внутрішнього оцінювання та визначення методів і джерел отримання інформації, необхідної керівнику закладу освіти для прийняття управлінських рішень.

Мета статті – теоретичне обґрунтування управління якістю навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі в початковій школі та розроблення орієнтовної системи критеріїв і показників її внутрішнього оцінювання з визначенням методів і джерел отримання інформації для прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до Закону України «Про освіту» якість освіти визначається через відповідність результатів навчання встановленим вимогам. Поряд із цим законодавство використовує поняття якості освітньої діяльності, яке акцентує увагу не лише на кінцевому результаті, а й на організації самого освітнього процесу [13]. Для управління закладом освіти таке розмежування має принципове значення, оскільки результати навчання формуються під безпосереднім впливом освітнього середовища, професійної діяльності вчителя, змісту і способів організації навчання, доступних ресурсів та характеру педагогічної взаємодії. У межах нашого дослідження якість навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі розглядаємо як характеристику організації та результатів навчальної діяльності, що відображає її спрямованість на досягнення визначених результатів навчання молодших школярів і залежить від професійної діяльності педагога, створених у закладі умов та характеру педагогічної взаємодії. Відповідно управління якістю такого навчання передбачає систематичне отримання й аналіз інформації про його стан, виявлення проблем і причин їх виникнення та прийняття рішень, спрямованих на вдосконалення освітнього процесу [11].

Практика роботи закладів освіти показує, що значна кількість показників сама по собі не забезпечує якості управління. Наприклад, інформація про кількість проведених методичних заходів ще не є свідченням того, що вони допомогли вчителям змінити практику роботи. Так само високий відсоток педагогів, які пройшли підвищення кваліфікації, не свідчить автоматично про впровадження його результатів в освітньому процесі. Тому внутрішнє оцінювання потребує поєднання кількісних і якісних даних.

Законодавче закріплення внутрішньої системи забезпечення якості освіти надало закладам значно більше можливостей самостійно визначати процедури оцінювання власної діяльності. Водночас це покладає на керівника відповідальність за те, наскільки обрані процедури відповідають реальним потребам закладу освіти. Внутрішня система не повинна перетворюватися на комплект документів, підготовлених для зовнішньої перевірки. Її практичний зміст виявляється тоді, коли результати самооцінювання стають підставою для конкретних змін [11]. Вибір показників і способів оцінювання пов'язаний насамперед із характером результатів навчання, яких мають досягти учні. Для соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі це особливо суттєво, оскільки сучасні підходи до навчання передбачають зміщення акценту із засвоєння правил на формування життєвих навичок, безпечної поведінки, стійкості та психосоціального добробуту дитини [2]. Тому знання є важливими, але не єдиними результатами навчання: учень має вміти застосовувати їх у конкретних життєвих ситуаціях.

Провідне значення у навчанні соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі мають діяльнісний і компетентнісний підходи, що передбачають використання ситуаційних і тренінгових вправ, моделювання життєвих ситуацій, рольової, групової і проєктної діяльності, обговорення та інших форм активної взаємодії учнів [12]. Наприклад, учень початкових класів може правильно назвати номер телефону екстреної служби. Така відповідь засвідчує наявність певного знання. Водночас для оцінювання результату діяльнісного характеру важливо встановити, чи здатна дитина зрозуміти, коли необхідно звернутися по допомогу, чітко повідомити потрібну інформацію та діяти безпечно в незнайомій ситуації. Аналогічною є ситуація зі знаннями про здорове харчування, особисту гігієну, безпечне користування цифровими пристроями або правила взаємодії з незнайомими людьми [6].

У сучасних підходах до навчання цієї галузі дедалі більшого значення набуває увага до психологічного стану учнів, ментального здоров'я та соціально-емоційного навчання. Його зміст пов'язаний із розвитком емоційної саморегуляції, здатності розуміти власні емоції, долати напруження та використовувати доступні дитині способи

психологічної самодопомоги. У цьому контексті важливим є формування резильєнтності як здатності відновлюватися після складних або травматичних ситуацій [4].

В умовах воєнного стану особливого значення набула культура безпеки, що передбачає систематичне формування в учнів умінь діяти під час небезпечних і надзвичайних ситуацій. Її зміст складають питання мінної та цифрової безпеки, захисту особистих даних, дій під час повітряної тривоги та доступні молодшим школярам елементи домедичної допомоги [5].

Інтегрований характер галузі дає змогу поєднувати її зміст із природничою, мовно-літературною, технологічною та іншими освітніми галузями. Доцільними в цьому контексті є творчі й дослідницькі проекти, пов'язані з безпекою, здоров'ям та екологічною поведінкою. Для моделювання відповідних ситуацій доцільним є використання цифрових засобів, зокрема навчальних ігор і симуляцій [15].

Спостереження за діями молодшого школяра у змодельованій ситуації може доповнювати інформацію, отриману за результатами письмових завдань, оскільки дає можливість простежити застосування учнем набутих знань під час вибору конкретного способу поведінки. Ця особливість має враховуватися й під час внутрішнього оцінювання якості навчання. Відвідування уроку не повинно зводитися до перевірки дотримання його формальної структури. Доцільно звертати увагу на методи, засоби й технології, які використовує вчитель, можливість учнів висловлювати власну думку, обговорювати життєві ситуації, робити вибір, пояснювати його та відпрацьовувати певні способи поведінки [1].

Не менш важливим є оцінювання результатів навчання. У сфері початкової освіти пріоритетного значення набуває формувальне оцінювання, спрямоване на відстеження індивідуального прогресу дитини, а не на порівняння її з іншими. Широко використовуються педагогічне спостереження, самооцінювання, взаємооцінювання, портфоліо. Спостереження за поведінкою дитини в різних ситуаціях упродовж тривалого часу може доповнювати інформацію, отриману за допомогою одноразового тестування [18]. Проте для використання таких даних у внутрішній системі забезпечення якості потрібні зрозумілі орієнтири. Ними можуть бути здатність учня визначати небезпеку в запропонованій ситуації, обирати безпечний спосіб поведінки, аргументувати свій вибір відповідно до вікових можливостей, звертатися по допомогу, співпрацювати з однокласниками, дотримуватися домовленостей, розпізнавати власні емоції та враховувати почуття інших.

Водночас було б помилковим перекладати всю відповідальність за результати навчання на вчителя початкових класів. Значна частина умов формується на рівні закладу освіти. Неможливо переконливо навчати дитину безпечної поведінки в середовищі, яке саме не відповідає вимогам безпеки. Так само складно формувати культуру взаємоповаги лише під час окремого уроку, якщо в повсякденному житті школи дитина стикається з приниженням, байдужістю або агресивними способами вирішення конфліктів. Освітнє середовище в такому разі є не лише однією з умов якісного навчання, а й простором, у якому дитина щоденно набуває відповідного досвіду.

Окремої уваги потребує професійна готовність учителя. Навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі в початкових класах вимагає від педагога не лише знання навчального матеріалу. Учитель повинен уміти організовувати обговорення чутливих для дітей питань, працювати із ситуаціями, які не мають єдиної правильної відповіді, створювати атмосферу довіри, помічати зміни в поведінці дитини, розмежовувати педагогічні завдання та ситуації, у яких необхідна допомога психолога, медичного працівника чи інших фахівців [10]. Управлінським завданням у цьому випадку є не контроль кількості відвіданих педагогом методичних заходів, а визначення його реальних професійних можливостей і потреб. Якщо під час спостереження за уроками виявляється переважання репродуктивних методів, тоді як очікувані результати мають діяльнісний характер, виявлені труднощі мають стати підставою для визначення професійних потреб педагога та планування відповідної методичної підтримки. Її зміст доцільно визначати з урахуванням характеру виявленої проблеми та конкретних потреб учителя.

Важливим джерелом інформації для управління якістю є думка самих учнів. У початковій школі опитування має відповідати віковим особливостям дітей і не може механічно відтворювати анкети, призначені для учнів базової або старшої школи. Короткі зрозумілі запитання, малюнкові методики, бесіди та інші доступні форми дають змогу з'ясувати, чи почувається дитина безпечно, до кого вона звернеться у випадку проблеми, чи має можливість висловити власну думку та як сприймає взаємини в класі.

Доповнити інформацію про якість навчання можуть також спостереження батьків, які дають змогу простежити, чи переносять діти засвоєні у школі способи поведінки в повсякденне життя. Водночас зворотний зв'язок від батьків не варто зводити лише до оцінювання роботи вчителя. Більш інформативними є дані про зміни у самостійності дитини, її ставленні до здоров'я, безпеки, харчування та взаємин з іншими людьми [7]. Однак використання таких даних потребує обережності, оскільки поведінка молодшого школяра залежить від багатьох чинників. Тому інформацію, отриману від батьків, доцільно розглядати у взаємозв'язку з іншими даними про навчання та поведінку дитини.

Узагальнення схарактеризованих особливостей навчання соціальної і здоров'я-збережувальної освітньої галузі дає підстави виокремити п'ять взаємопов'язаних напрямів його внутрішнього оцінювання: організацію навчання, результати навчання учнів, професійну діяльність педагогів, характеристики освітнього середовища та взаємодію з родинами. Такий вибір зумовлений тим, що перші два напрями характеризують безпосередньо процес і результати навчальної діяльності, третій відображає професійні умови її організації, четвертий – умови освітнього середовища, а п'ятий дає змогу врахувати перенесення сформованих способів поведінки у повсякденне життя дитини та узгодженість виховних впливів школи і родини. Сукупне використання інформації за цими напрямками дає керівнику можливість отримати цілісніше уявлення про якість навчання та визначити обґрунтовані напрями його вдосконалення. З огляду на теоретико-методичний характер дослідження запропоновані критерії та показники мають орієнтовний характер і не розглядаються як апробований діагностичний інструментарій. У межах запропонованої системи критерій визначає суттєву характеристику якості за відповідним напрямом; показники конкретизують ознаки, за якими вона може бути виявлена; методи визначають способи отримання даних; джерела інформації – об'єкти та учасників освітнього процесу, від яких або щодо яких ці дані можуть бути отримані.

Таблиця 1

Орієнтовні критерії та показники оцінювання якості навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі в початковій школі

Напрямок оцінювання	Орієнтовний критерій	Орієнтовні показники
1	2	3
Організація навчання	Відповідність організації навчання очікуваним результатам галузі	Практикоорієнтовані й ситуаційні завдання; моделювання життєвих ситуацій; активна взаємодія учнів; можливість вибору й обґрунтування способу дії
Результати навчання	Здатність учнів застосовувати набуті знання і способи дій у ситуаціях, пов'язаних із безпекою, здоров'ям та соціальною взаємодією	Розпізнавання небезпеки; вибір безпечного способу дії; застосування знань у ситуації; звернення по допомогу; взаємодія з іншими
Професійна діяльність педагогів	Готовність педагогів забезпечувати якісне навчання галузі	Використання діяльнісних методів; формувальне оцінювання; організація взаємодії учнів; створення психологічно безпечної атмосфери

Продовження таблиці 1

1	2	3
Освітнє середовище	Безпечність і здоров'язбережувальний характер освітнього середовища	Фізична і психологічна безпека; доступність допомоги; умови для рухової активності та харчування; зрозумілі алгоритми дій у небезпечних ситуаціях
Взаємодія з родинами	Системність партнерської взаємодії школи і родини	Змістовна комунікація; зворотний зв'язок; узгодженість підходів до здоров'я і безпеки; урахування інформації батьків

Джерело: розроблено автором.

Для оцінювання визначених показників можуть використовуватися педагогічне спостереження, практичні й ситуаційні завдання, бесіди та опитування, аналіз навчально-методичних матеріалів і освітнього середовища. Джерелами інформації є навчальна і практична діяльність учнів, педагогічна діяльність учителів, результати виконання учнями завдань, освітнє середовище, а також зворотний зв'язок від учнів, педагогів і батьків. Вибір конкретних методів і джерел інформації визначається напрямом та завданнями внутрішнього оцінювання. Поєднання даних, отриманих різними методами та з різних джерел, дає змогу уникнути висновків, зроблених на підставі одиничного спостереження або окремої оцінки. Наприклад, якщо педагогічний колектив виявив недостатнє використання практичних завдань, адміністрація може спільно з учителями розробити карту спостереження, відвідати заняття, проаналізувати типові завдання, з'ясувати професійні труднощі педагогів і спланувати відповідну методичну підтримку. Повторне спостереження через визначений час дозволить встановити, чи відбулися зміни. За такого підходу результати внутрішнього оцінювання безпосередньо використовуються для вдосконалення освітньої практики, а не залишаються лише матеріалом проведеного контролю.

Управління якістю навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі має і певні межі. Не всі результати розвитку дитини можуть і повинні перетворюватися на формалізовані показники. Соціальна поведінка, емоційні реакції, ставлення до здоров'я формуються поступово і залежать не тільки від закладу освіти. Тому внутрішнє оцінювання має бути спрямоване передусім на якість створених закладом умов та педагогічної роботи, а не на ранжування дітей за рівнем «здоров'язбережувальної компетентності». Це особливо важливо для початкової школи, де оцінювальні процедури не повинні створювати додаткового психологічного навантаження. Дані про поведінку та емоційний стан дитини потребують етичного використання, конфіденційності та недопущення навішування ярликів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений теоретичний аналіз дає підстави розглядати управління якістю навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі як діяльність, що передбачає отримання й аналіз інформації не лише про результати навчання молодших школярів, а й про особливості організації навчальної діяльності, професійну діяльність педагогів, характеристики освітнього середовища та взаємодію закладу освіти з родинами учнів. Специфіка галузі полягає в тому, що значна частина очікуваних результатів виявляється у практичних діях, способах безпечної поведінки, ставленні до здоров'я та взаємодії дитини з іншими людьми. Тому аналіз документації та предметних знань доцільно доповнювати педагогічним спостереженням, практичними і ситуаційними завданнями, вивченням освітнього середовища та зворотним зв'язком від учасників освітнього процесу.

На теоретико-методичному рівні запропоновано п'ять взаємопов'язаних напрямів внутрішнього оцінювання якості навчання: організація навчання, результати навчання учнів, професійна діяльність педагогів, освітнє середовище та взаємодія з родинами. Для кожного напрямку окреслено орієнтовні критерії й показники, методи оцінювання

та джерела інформації. Запропонована система має орієнтовний характер і потребує подальшої практичної апробації.

Роль керівника закладу освіти полягає в організації систематичного отримання та аналізу інформації за визначеними напрямками, виявленні проблем і можливих причин їх виникнення, забезпеченні необхідної методичної та організаційної підтримки педагогів, створенні належних умов навчання та оцінюванні результативності прийнятих управлінських рішень. За такого підходу внутрішнє оцінювання виконує не контрольну, а передусім удосконалювальну функцію.

Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з розробленням та апробацією діагностичного інструментарію для оцінювання якості навчання соціальної і здоров'я-збережувальної освітньої галузі в початковій школі, зокрема карт педагогічного спостереження, практичних і ситуаційних завдань, анкет для педагогів і батьків, доступних молодшим школярам засобів зворотного зв'язку та інструментів оцінювання освітнього середовища. Практична апробація дасть змогу уточнити запропоновані показники та встановити можливості використання отриманих даних у внутрішній системі забезпечення якості освіти.

Список використаних джерел

1. Бухар Г. Здоров'язбережувальний потенціал уроків початкової школи «Я досліджую світ». *Педагогічний дискурс*. 2026. Вип. 39. С. 14–21. DOI: <https://doi.org/10.31475/ped.dys.2026.39.02>
2. Ващенко О. М., Романенко Л. В., Макаренко Н. В. Організація впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес початкової школи: теоретичний вимір. *Молодий вчений*. 2020. № 3 (79). С. 354–359. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-3-79-73>
3. Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою Каб. Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.07.2026).
4. Довга Т. Ключові тренди оновлення початкової освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2026. Вип. 223. С. 17–22. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2026-1-223-17-22>
5. Єльнікова Г., Жук М., Кретович С. Адаптивне управління закладами освіти в умовах воєнного стану в Україні. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»*. 2023. Т. 16, № 31. URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/599/507> (дата звернення: 25.07.2026).
6. Крива М. В., Лозинська Ю. В. Здоров'язбережувальні технології в освітньому просторі початкової школи. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 63, т. 1. С. 211–215. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/63.1.40>
7. Лодатко Є. О. Якість початкової освіти у соціокультурному вимірі. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. 2018. № 8. С. 97–106. URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/2760> (дата звернення: 20.07.2026).
8. Локшина О. І. До питання про виклики стандартизації шкільної освіти: уроки країн Європейського Союзу. *Педагогіка і психологія*. 2017. № 2. С. 41–48. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/709582/> (дата звернення: 20.07.2026).
9. Лукіна Т. О. Управління якістю освіти. *Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень ; заст. гол. ред. В. І. Луговий, О. М. Топузов ; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. С. 1042–1043. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729169/* (дата звернення: 07.08.2026).
10. Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі у початковій школі : навч.-метод. посіб. / уклад.: Л. Стахів, С. Волошин. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2020. 76 с. URL: <http://www.ir.dspu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4316/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%85%D1%96%D0%B2%2C%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%88%D0%B8%D0%BD.pdf> (дата звернення: 27.07.2026).
11. Методичні рекомендації з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 16.04.2026 р. № 641. URL: <https://sqe.gov.ua/metod-rek-zzso-2026/> (дата звернення: 10.08.2026).
12. Освіта на основі життєвих навичок. Адвокаційний модуль керівних кадрів. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/> (дата звернення: 15.08.2026).

13. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 25.07.2026).
14. Розвиток систем забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті стійкого розвитку : монографія / О. Воробйова та ін. ; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2024. 92 с. URL: <https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/Rozvytok-system-yakosti-VO-IVO-2024-92p.pdf> (дата звернення: 17.08.2026).
15. Рославець Р., Пріма Д., Орлова С. Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (природнич, соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь) у початковій школі : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закладів ОПП «Початкова освіта». Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2022. 181 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/21372> (дата звернення: 12.08.2026).
16. Савченко О. Я. Якість початкової освіти: сутність і чинники впливу. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2009. № 4. С. 5–12. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/21613/1/Savchenko.pdf> (дата звернення: 27.07.2026).
17. Самойленко О. В. Інтеграція нейропедагогічного підходу в методику навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі в початковій школі. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)*. 2026. № 2. С. 148–157. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2026-PP-2-148-157>
18. Швардак М. В. Освітні тренди в умовах Нової української школи. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2022. Вип. 89. С. 136–140. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.89.28>

References

1. Bukhar, H. (2026). Zdoroviazberezhuvalnyy potentsial urokiv pochatkovoi shkoly «Ya doslidzhuui svit» [Health-preserving potential of primary school lessons "I Explore the World"]. *Pedahohichnyi dyskurs – Pedagogical Discourse*, 39, 14-21. <https://doi.org/10.31475/ped.dys.2026.39.02> [in Ukrainian].
2. Vashchenko, O. M., Romanenko, L. V., & Makarenko, N. V. (2020). Orhanizatsiia vprovadzhenia zdoroviazberezhuvalnykh tekhnolohii v osvittii protses pochatkovoi shkoly: teoretychnyi vymir [Organization of the implementation of health-preserving technologies in the educational process of primary school: A theoretical dimension]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, 3(79), 354-359. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-3-79-73> [in Ukrainian].
3. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2018). Derzhavnyi standart pochatkovoi osvity [State Standard of Primary Education]: zatv. postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.02.2018 r. № 87 [Approved by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of February 21, 2018, No. 87]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
4. Dovha, T. (2026). Kliuchovi trendy onovlennia pochatkovoi osvity [Key trends in primary education renewal]. *Naukovi zapysky. Seria: Pedahohichni nauky – Academic Notes. Series: Pedagogical Sciences*, 223, 17-22. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2026-1-223-17-22> [in Ukrainian].
5. Yelnykova, H., Zhuk, M., & Kretovych, S. (2023). Adaptivne upravlinnia zakladamy osvity v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [Adaptive management of educational institutions under martial law in Ukraine]. *Adaptivne upravlinnia: teoriia i praktyka. Seria «Pedahohika» – Adaptive Management: Theory and Practice. Series Pedagogics*, 16(31). <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/599/507> [in Ukrainian].
6. Kryva, M. V., & Lozynska, Yu. V. (2023). Zdoroviazberezhuvalni tekhnolohii v osvithomu prostori pochatkovoi shkoly [Health-preserving technologies in the educational environment of primary school]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative Pedagogy*, 63(1), 211-215. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/63.1.40> [in Ukrainian].
7. Lodatko, Ye. O. (2018). Yakist pochatkovoi osvity u sotsiokulturnomu vymiri [Quality of primary education in the sociocultural dimension]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seria «Pedahohichni nauky» – Bulletin of Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy. Series "Pedagogical Sciences"*, 8, 97-106. <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/2760> [in Ukrainian].
8. Lokshyna, O. I. (2017). Do pytannia pro vyklyky standartyzatsii shkilnoi osvity: uroky krain Yevropeiskoho Soiuzu [On the challenges of school education standardization: Lessons from the European Union countries]. *Pedahohika i psykholohiia – Pedagogy and Psychology*, 2, 41-48. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/709582/> [in Ukrainian].

9. Lukina, T. O. (2021). Upravlinnia yakistiu osvity [Education quality management]. In V. H. Kremen (Ed.), *Entsyklopediia osvity – Encyclopedia of Education* (2nd ed., rev. and enl., pp. 1042-1043). Kyiv, Ukraine: Yurinkom Inter. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729169/> [in Ukrainian].
10. Stakhiv, L., & Voloshyn, S. (Comps.). (2020). *Metodyka navchannia sotsialnoi ta zdoroviazberezhuvanoi osvitnoi haluzi u pochatkovii shkoli* [Methods of teaching the social and health-preserving educational field in primary school]: navchalno-metodychnyi posibnyk [Teaching and methodological manual]. Drohobych, Ukraine: Redaktsiino-vydavnychiy viddil Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. <https://www.ir.dspu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4316/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%85%D1%96%D0%B2%2C%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%88%D0%B8%D0%BD.pdf> [in Ukrainian].
11. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2026). *Metodychni rekomendatsii z pytan formuvannia vnutrishnoi systemy zabezpechennia yakosti osvity u zakladakh zahalnoi serednoi osvity* [Methodological recommendations on the formation of an internal education quality assurance system in general secondary education institutions]: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 16.04.2026 r. № 641 [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of April 16, 2026, No. 641]. <https://sge.gov.ua/metod-rek-zzso-2026/> [in Ukrainian].
12. *Osvita na osnovi zhyttievkykh navychok. Advokatsiinyi modul kerivnykh kadrov* [Life skills-based education. Advocacy module for management personnel]. (n.d.). <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/> [in Ukrainian].
13. Verkhovna Rada Ukrainy. (2017). *Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII* [On education: Law of Ukraine of September 5, 2017, No. 2145-VIII]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
14. Vorobiova, O., Luhovyi, V., Palamarchuk, O., Sliusarenko, O., Talanova, Zh., & Tkachenko, V. (2024). *Rozvytok system zabezpechennia ta vdoskonalennia yakosti vyshchoi osvity v konteksti stiikoho rozvytku* [Development of systems for ensuring and improving the quality of higher education in the context of sustainable development] (V. Luhovyi & Zh. Talanova, Eds.). Kyiv, Ukraine: Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy. https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/Rozvytok-system-yakosti-VO_IVO-2024-92p.pdf [in Ukrainian].
15. Roslavets, R., Prima, D., & Orlova, S. (2022). *Metodyka navchannia integrovanoho kursu «Ya doslidzhuu svit» (pryrodnycha, sotsialna i zdoroviazberezhuvaina osvitnia haluz) u pochatkovii shkoli* [Methods of teaching the integrated course “I Explore the World” (natural, social and health-preserving educational fields) in primary school]: navchalno-metodychnyi posibnyk [Teaching and methodological manual]. Lutsk, Ukraine: PP Ivaniuk V. P. <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/21372> [in Ukrainian].
16. Savchenko, O. Ya. (2009). Yakist pochatkovoi osvity: sutnist i chynnyky vplyvu [Quality of primary education: Essence and influencing factors]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Pedahohika – Scientific Notes of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Series: Pedagogy*, 4, 5-12. <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/21613/1/Savchenko.pdf> [in Ukrainian].
17. Samoilenko, O. V. (2026). Intehratsiia neiropedahohichnoho pidkhodu v metodyku navchannia sotsialnoi i zdoroviazberezhuvanoi osvitnoi haluzi v pochatkovii shkoli [Integration of the neuro-pedagogical approach into the methodology of teaching the social and health-preserving educational field in primary school]. *Naukovi zapysky. Serii «Psykhologo-pedahohichni nauky» (Nizhynskiy derzhavnyi universytet imeni Mykoly Hoholia) – Research Notes. Series “Psychology and Pedagogy Research” (Nizhyn Mykola Gogol State University)*, 2, 148-157. <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2026-PP-2-148-157> [in Ukrainian].
18. Shvardak, M. V. (2022). Osvitni trendy v umovakh Novoi ukrainskoi shkoly [Educational trends in the context of the New Ukrainian School]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy – Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 5. Pedagogical Sciences: Realities and Perspectives*, 89, 136-140. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.89.28> [in Ukrainian].

Samoilenko O.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Pedagogics,
Primary Education and Educational Management
Nizhyn Mykola Gogol State University
samoilenko.ov@ndu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-2622-3064>

QUALITY MANAGEMENT OF TEACHING THE SOCIAL AND HEALTH-PRESERVING EDUCATIONAL FIELD IN PRIMARY SCHOOL

Relevance of the study. The relevance of the study is determined by the need to align internal education quality assurance with the competency-based learning outcomes of primary education. This is particularly important for teaching the social and health-preserving educational field, where learning outcomes are manifested not only in pupils' knowledge but also in their practical actions, safe behaviour, attitudes towards health and interaction with others. Assessing the quality of teaching in this field therefore requires attention to both learning outcomes and the conditions and practices through which they are achieved.

Objective. The study aims to theoretically substantiate quality management of teaching the social and health-preserving educational field in primary school and to develop an indicative system of criteria and indicators for its internal evaluation, together with methods and sources of information that can inform management decision-making.

Methodology. The study is based on the analysis, systematization and generalization of scholarly works and regulatory documents concerning education quality management, primary education, and teaching the social and health-preserving educational field. The expected learning outcomes of the field were analysed in relation to the organization of teaching, pupils' learning outcomes, teachers' professional activity, the educational environment, and interaction with families. Pedagogical observation, practical and situational tasks, interviews and surveys, as well as the analysis of teaching materials and the educational environment, were considered as possible methods of internal evaluation. Sources of information include pupils' learning and practical activities, teachers' professional activities, pupils' task performance, characteristics of the educational environment, and feedback from pupils, teachers, and parents.

Results and conclusions. The theoretical analysis shows that the quality of teaching the social and health-preserving educational field cannot be evaluated solely through educational documentation or pupils' subject knowledge. A significant proportion of the expected learning outcomes are manifested in pupils' practical actions, behavioural choices, ability to act safely, and interaction with others. Five interrelated areas of internal evaluation are proposed: organization of teaching, pupils' learning outcomes, teachers' professional activity, the educational environment, and interaction with families. For these areas, an indicative system of criteria and indicators is outlined, together with possible evaluation methods and sources of information. The proposed criteria and indicators are theoretical and indicative in nature and do not constitute an empirically validated diagnostic instrument. The role of the school leader is to organize the systematic collection and analysis of relevant information, identify problems and their possible causes, provide appropriate methodological and organizational support, and use evaluation results to improve teaching and inform management decisions.

Significance. The proposed system can provide a theoretical and methodological basis for integrating the evaluation of teaching the social and health-preserving educational field into a school's internal education quality assurance system. It can guide lesson observation, analysis of pupils' learning activities and the educational environment, identification of teachers' professional needs, methodological support, and management decision-making. Further research should focus on the development and practical validation of diagnostic tools for evaluating the quality of teaching in this educational field.

Keywords: education quality management, quality of teaching, social and health-preserving educational field, primary school, internal education quality assurance system, internal quality evaluation, learning outcomes, pedagogical observation, safe educational environment.

Отримано редколегією / Received: 31.08.2026

Прорецензовано / Revised: 08.09.2026

Опубліковано / Published: 30.09.2026